

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologōn diaphorōn syngrammata palaia kai orthodoxa

Gessner, Conrad

Tiguri, 1560

VD16 G 1810

Con. Gesneri Annotationes In Athenagorae Apologiam, Sive Legationem pro Christianis: Quibus etiam Hen. Stephani typographi Annotationes, seorsim prius æditæ inseruntur, asterico * passim notatæ, anà ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72021](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72021)

CONGESNERI ANNOTATIONES
IN ATHENAGORAE APOLOGIAM, SIVE

Legationem pro Christianis: Quibus etiam Hen. Stephani typographi Annotationes, seorsim prius editae inseruntur, asterisco * palsim notatae, anà cum litteris H. S.

Ex numeris, ubi duo sunt, prior paginam, posterior uersam significat.
ubi unus, uersus paginae prius expressae, indicatur.

S. 4. 3. *προβία πρὶ Χριστιανῶν*] Addat qui uolet *ἡ ἀπολογία*, ex altero exemplari. Ego certe illam inscriptionem huic praefero, quam suspicor ex margine irrepsisse, in quo adnotata esset Iustini ad eisdem argumenti eiusdem oratio, eo titulo. Quamquam non *πῶς* sed *ὑπερ Χριστιανῶν* apud illum legitur. uerum legi utroque modo potest, quia idem Isocrates qui in Busir. Encomio dicit, *ὅτι ἀπολογία ὑπερ βασιλευσῶν*, in Hel. Encomio ita loquitur, *ἀπολογία δὲ καὶ πρὸς θεοῦ καὶ πρὸς ἀδικῶν αἰτιῶν ἔχοντων*. Sic Itarum praepositionum in hac phrasi & qui busdam alijs significationes confunduntur: quae alioqui distinguuntur, ut pulchrè in fra, pag. 39. *λόγων δὲ τῶν μὴ ὑπερ τῶν ἁλιθῶν, τῶν δὲ πρὶ τῶν ἁλιθῶν*. & alibi.

† H. S. 24. *μεγαλοὶ βασιλεῶν*] Crediderim legendum esse *μέγιστοι*. ut pag. 17 dicet, *μέγιστοι αὐτοκρατόρων*. nec dubium est quin potius superlatiuū gradū in huiusmodi locis consuetudo Graeci sermonis exigat. At uerò pag. 6. *ῥ μέγιστοι αὐτοκράτορες*, dicere poterat *μεγάλοι*. 27. *μεγίστη* uidetur referri ad *δικήν*. ego *μεγίστη* pro paroxytonon legerim, gen. neutro, numero plurali, ut referatur ad *τὰ πέντε*: nisi quis malit *μεγίστη* penansflexum, sicut ueteres Attici protulerunt. Leg. Indicem Eustathij in Homerū, in uocabulis *ὁμοῖον* & *ὁμοῖος*. 28. *θεῶν ἐκδορα λέγει*. idem dicit infra pag. 14. 29. *ἑλένην Ἀσπράσαιον*. Helenae templum apud Lacedaemonios fuisse Pausanias scribit: & alterum apud Rhodios Helenae cognomine Dendritidis, cuius ipse causam affert. Adrastiam uerò Helenam haecenus nō legi.

30. Agamemnonem in Clazomeniorum lauacris coli auctor est Pausanias. De Phylono nihil inuenio. Tyndari uerò filios pro dijs habitos idem Pausanias scribit.

31. Pro *οδίων* fortè legendum *τενέσιον*. Tenem apud Tenedios putant esse sanctissimum deum, ac eorum urbem condidisse. Cicero 3. Act. in Verrem. Eustathius *τένιον* scribit v. simplici, alij duplici. Cynici filium hunc fuisse aiunt, & in mare missum. Vide Pautaniam in Phocicis.

Eraf. Rot. in prouerbio Tenedia bipennis, 32. Neptuni Erechthei meminit Gyraldus. De dijs. Erechthei etiā filias in numero deorum habitas, M. Cicero refert. Agraulos (aliās Aglauros) & Pandrosos Cecropidis filiae fuerunt. Aglauro in lapidē conuersam canit Ouid. Agraulē Minerua legit apud Eusebiū. † H. S. 39. *ἡ οὐβὴ*] Particulā *οὐβὴ* habet utriusque exemplar: quae tamē quod ad sensum, superuacanea est: ut & pag. 59 post *ὡς πρὸς*. ubi coniunctim *ὡς πρὸς οὐβὴ* legere malui (ut solet *ὡς πρὸς* dici) quā separatim *ὡς πρὸς οὐβὴ*, ut antea legabatur. Sic uocula *γὰρ* sepe uacare cōperitur. † H. S. 43. *ἡμῶν*] (*ἡμῶν* ἢ *ἡμῶν*) ut sit *τῶν ἡμῶν* *ἡμῶν* ἀπεχθάνεσθε. parēthesim tamē audacter notauī, eā esse uidens p̄necessariā: at lectionē immutare neq; hīc ausus sum, neq; alibi usquā: nisi ubi apertè mēdosa erat lectio, & huiusmodi quē nullo modo defendi posset: eius autem emendatio certis argumentis testata esse poterat.

49. *ἡ σύμπελα οἰκαμένη ἀρκαλοῦσι*, pulchra est locutio, qualis & ab initio libri statim. nam & in *οἰκαμένη* synecdoche est, & in constructione figura, ut in illo, Turba ruunt.

† H. S. 50. *τῶν ὑμετέρων σωσέσθαι θεῶν ἐρῶν ἀρκαλοῦσι*. Tali utitur insinuatione Tertullius in sua apud Felicem praesidem oratione. Act. cap. 24. eius enim haec sunt uerba, *πολλὰς ἐρῶν τυχαιόντων ἐστὶν ἡμεῶν, καὶ ἡμεῶν σωσέσθαι τῶν θεῶν ἐρῶν ἀρκαλοῦσι*. Athenagoras statim p̄d̄st, *ὅτι μὴ πνευμάτιον δεῖ καὶ ἡμῶν*.

56. *ἐλαύνεσθαι καὶ φέρεσθαι*. Vide prouerbiū, Agi & ferri: apud Eras. Inferius pag. 26. dicit *ἀρεθῆ καὶ φέρεσθαι*. 16. *ἡ μὴ αὐτοπία*. (*φέρεσθαι*).

† H. S. 30. *ἡ πονηρία*] Hūc uersum, sicut & praecedentē, & aliquā partē sequētis, inclusi nota parēthesi, ut lectori hūc locū expedirē. sed ei aliquid impedimēti adfert articulus *ἡ*, nō quidē quod ad sensum, sed quod ad loquendi formā attinet. si. n. huic orationi, quae planē similis est, *ἡ πρὶ ἡμῶν θρονησῶσι, μῦθοι ἀρεθῆ καὶ φέρεσθαι*, articulo itidē addito, dicā, *οἱ μῦθοι ἀρεθῆ, an nō oēs Graeco sermoni assuesfactas aures offēdā? Ceterum huc p̄tinet quod gag. 6. dicit, *ἡ μὴ πῶν καὶ ἡ ἀλόγῳ φέρεσθαι σωματικῶν φέρεσθαι*. & 13. *ἡ καὶ μὴ πῶν καὶ ἡ ἀλόγῳ σωματικῶν φέρεσθαι*.*

H. S. 32 *μεγίστων*.

* H.S. 32. *μεγίστων ἢ Φιλανθρώπων ἢ Φιλομαθεσίων* Vereor ne puridum sit admonere legendum esse *Φιλανθρώπων* ποταμάτων. Cur enim omnium honorificentissimum titulum in eodem gradu quo ceteros non poneret? Sic & pag. præcedente huius uocabuli uim quasi dilatans, dixit, *πρῶτον μὲν ἢ ἡμερον* & *πῶς ἂν παρὰ ἐπιλήθων*, & ad extremum addit, *ἢ Φιλανθρώπων*. Ac certè, ut aliunde discimus, nullo nomine magis aures regū & imperatorū illius seculi permulcebant, quàm hoc. unde etiam extat Themistij oratio *ὑπὸ Φιλανθρωπίας* *θεοσισίας* & *ἀντικράτους*. At ut nunc sunt mores, si quis ad regem scribens, non serenissimum, sed humanissimum eum appelleret, barbarissimum propemodum commississe existimabitur: etiam si is sit rex cuius non minus quàm illorum testata sit humanitas.

* H.S. 34. *ἢ σύμπασι ταῖς* Vel adde *οἰκουμένην*, uel saltem subaudi, repetitum *ἐκ* & *ἢ ἡμῶν* ex pagina præcedente. Mihi tam procul uocem hanc non placet arcessere.

* H.S. 6. 2. *σὺν ἐδότες* Omnino cōiunctione aliqua opus habet hæc periodus. Ego copulationem *ἢ* ante *ἐδότες* addiderim: ut sit, *ἢ ἐδότες ὅτι*, & c. *ἢ ἰσχυρὰ δέχοντες*. id est *ἢ τὸ ἐδότας*.

31. Thyestæ & OEdipi fabulæ satis prostrata sunt. uocant aut Thyesteas epulas, quibus caro humana deuorat: & OEdipodios coitus, incestos. quæ duo crimina Christianis obiecta, in postrema huius orationis parte refellet. Impio ore garrunt nos humanis uel sci carnibus. & c. Theophilus cōtra Gentes tes lib. 3. pag. 33. uoluminis nostri Locorū cōmunium Theologicorū, quod è Græco transtulimus: & Theopili Tatianiq; aduersus Gentes scripta addidimus: ac idem uolumen Græcè edidimus. Apud nos non inuenitur anthropophagia, & c. Tatianus in eodem uolumine, pag. 358, huius rei meminit. 38. *ἐπὶ ἀδείας* Licentiosè & libidinis tantum gratia. Sic infra pag. 32. *ἐπὶ ἀδείας* *διαφορῶν μίγνυσι*.

26. *Φυσικῶ λόγῳ πῶς τῷ ἀρετῷ* Eandè sententiã repetit infra pag. 31. paulo post medium.

* H.S. 44. *καὶ πολεμουσίτων ἀλλήλοισιν ἢ γινωσκίτων θεῶν νόμῳ* Id est, Et quum diuina lege fiat ut quæ sunt contraria, inter se pugnent. Hæc est horum uerborum sententia: sed ego pro *ἢ* legēdo, aliam inuenio nō ita frigidam, et quam alius eiusdem scriptoris comprobare uidetur locus: hanc uidelicet, Et quum diuina lege fiat, ut hæc duo sibi inuicem contraria sint & repugnent: nimirum uirtus & uitiū: uel potius, cū Cicerone, uitiōsitas.

Locus quem dico, pag. 31. *ἢ* hic, *ὅτι ἀνομιὰς πῶς ἕως ἢ ἐκ ἐφ' ἡμῶν μονοῖ, κατὰ ἡλικίας θεῶν νόμου ἢ λόγου πρῆσβυτέρηκε, πῶς πολυμῆρῳ ἢ κελίαν πῆρεσι* utroque autem loco ponit *πῶς ἀρετῷ ἢ πῶς κελίαν*, *αὐτῷ ἢ γινώσκον ἢ ἢ κακῶν ἀνθρώπων*. Et intelligit, hanc legem statuisse Deum ut perpetuò improbi bonos persequantur, quem admodum uidelicet Athenis Socratem uirum optimum nebulones pessimi oppugnauerunt, atq; ad eò expugnauerunt.

45. *κελεύοντες μὴ ὁμονοῦν* Hæc uerba, quòd parum quadrare uiderentur, omisi: mallet ea præcedente uersu legere post *θεῶν νόμῳ*, sed *κελεύοντες* pro *κελεύοντες*.

7. 12. De Eleusinijs sacris, quæ uiris occultabantur, unde & mysteria dicebantur, nimirum propter Baubo mulierem, quæ ut Cererem tristantem exhilararet, sua ei pudenda detexerat, & c. lege Eusebium de præparatione Euangelica 25. Horum mentionem facit & Arnobius contra Gentes, lib. 5.

* H.S. 20. *γεννηθῆναι* At præcedenti uersu habetur *ἀγγίνθη*, duplici u. quam scripturæ uarietatem & in Platonis exemplaribus reperi in eodem uocabulo: ideoq; à meo codice ne in hac quidem scriptura discedere uolui. quam certè qui mendosam esse putauerit, longè fallitur. Est enim *γίνεσθαι* fieri, *γενέσθαι* factum esse. unde *γεννηθῆναι* factum, *ἀγγίνθη* infectum. ut apud Aristot. 7. Ethnicorum, *μόνου γὰρ αὐτῷ θεῷ σεβόμενοι τοὺς ἀγγίνθη ποιῆσαι ὅσα αὐτῷ ἐπιπραγματίζονται*, id est, facta, infecta reddere. Est item *γίνεσθαι* gigni, nasci, *γενέσθαι* natum esse. unde *γεννηθῆναι* genitū, *ἀγγίνθη* ingentum: idem significantia quod *γεννηθῆναι* & *ἀγγίνθη* à *γεννᾶσθαι*. Sic dicitur *γενεῶν ὁ κόσμος*, καὶ *γενέσθαι* & *κόσμος*. Et *ἀγγίνθη* Cicero uertit aquod Platonem, Quod nunquam oritur, Cuius nulla est origo. ut legere potes in meo Ciceroniano Lexico Græcolatino. At in Lexicis istis uulgaribus, etiam in nouissimis editionibus, scribitur, *ἀγγίνθη*, Ingentus. Item, Non factus, Fallid, ut infinita alia: ex nō perfecta ea quam modò annotaui deriuatione. Nam *γίνεσθαι* quod simpliciter significat Fieri, accipitur & pro *γενέσθαι*, Gigni, Nasci, Oriri. At uerò *γεννᾶσθαι* non itidem pro *γίνεσθαι*, i. fieri. unde fit ut *ἀγγίνθη* ubiq; pro *ἀγγίνθη* usurpari possit, at non uicissim ubiq; *ἀγγίνθη* pro *γεννᾶσθαι*. Verbi gratia in eo quem modò citaui Aristot. loco, pro *ἀγγίνθη* malè scripteris *ἀγγίνθη* duplici u. quum illi oppositum sit nō *γεννᾶσθαι*, sed *πεπραγματίζεσθαι*. Et hanc differentiam quiddam Græci theologi in Christi persona diligenter obseruarunt: qui fuit *ἀγγίνθη*.

ut & Pater: at *πρῶτον ἀργύνθησεν*, ut contra in omni animantium genere, quæ prima extiterūt, fuerunt ἀργύνθησεν, at nō ἀργύνθησεν. siquidē γένεσιν αὐτῶν, i. ἐκτίθησεν, condita fuerunt à Deo cōditore omnium & creatore: nō autē ἐγενήθησαν ἢ ὁμοίωσιν, id est, non generata fuerunt ex eiusdem generis animantibus. Repugnantia enim loqueretur qui diceret prima esse quædam, & γεννηθῆναι ἐκ τῶν ὁμοίων. Quinetiam hīc si dicas, Prima animantia ἐγενήθησαν, unica u, id uerum comperietur: si ἐγενήθησαν duplici, falsum. Magna igitur attentione & cautione in huiusmodi locis opus est. At in hoc Athenagoræ nostri loco ubi habetur γέννησθαι, deinde γεννητῶν: quemadmodum γέννησθαι scribi possit, ut sit ab eodem uerbo à quo ἐγενήθησιν: ita uicissim nō malè scribat ἀργύνθησιν simplici ut ab eodem sit à quo γεννητῶν. Cur uerò (dicet aliquis) non utrobique duplici ἀργύνθησιν & γεννησθαι, uel utrobique simplici ἀργύνθησιν & γεννησθαι scribitur? Atqui non uideo cur hoc magis mirari quis debeat quàm τέλειον & τελειόν in eadem periodo in exemplarib. interdum reperiri, sicut δὴ & ἕπε & alias uarias ἄλλοι γραφίας. Eius uerò quæ est in isto Athenagoræ loco, mentionem facere dignatus non fuissē, nisi passim in hoc libello eam offēdissem.

29. δὴ τὸ ὄν ὁ γίνεσθαι, ἀλλὰ τὸ μὴ ὄν. Vide Aristot. lib. i. physicæ auscultationis.

32. & 40. Hos uersus sic lego, ὁρῶν δ' αἰτῆς ἐστὶ πρὸς θεῶν Ζεὺς, μὴ τὸ ἐδιδόρ' ἄνυσυχῆ καὶ θεσπιάσιν. Alios etiam Euripidis uersus, quibus dubitat Deus an fortuna res humanas regat, eodem argumēto, quoniam boni ferè infortunati, mali uerò fortunati sint, Athenagoras affert infra pag. 26. Eusebius quoq; de præp. Euang. lib. 14. cap. 6, in Trapexuntij translatione, Euripidis, Diagoræ & aliorum, qui Deo hæc inferiora curæ non esse putauerunt, sententias explēat. item Plutarchus de placitis philosophorum lib. i. cap. 7.

41. ὡς ἐκείνῳ] Vide an melius legatur ὁ πὶ θεός. † H.S. 43. ὁρῶσιν] Hos uersus ita uertit Cicero lib. 2. De nat. deorum,

Vides sublimè fufum immoderatū æthera,
Qui terram tenero circumiectu amplectitur?
(hibeto Iouem.)

Hunc summum habeto diuūm, hunc per-

8. i. Lego, ὅτι ἀδύλων νοῶν (uel τῶν φαινομενίων.

7. πῶς τῶν τῶν θεῶν φύσιν] Constructio uerborum hoc in loco non bene quadrat. Quid si sic?

τῶν τῶν θεῶν φύσιν ἀπὸ τῶν κέλων τῶν ἐκείνῳ (τῶν θεῶν) ἀνδρείσκων ἐκείνῳ, &c. nam expulchritudinem mundi homines primūm commotos, de

Deo cogitare cœpisse, Plutarchus De placitis philosophorum docet.

12. λυσις δὲ καὶ ὄψαι) Vox ὄψαι corrupta est. debebat enim esse nomen philosophi aliquid.

14. πρὸ τῶν ἡγνυτάων) Lego πρὸ τῶν ἡγνυτάων. ut mox etiam sequitur, scilicet ἀριθμῶν.

19. pro ἐλάχιον, malim ἀριθμῶν.

30. τὸν μὲν οὐδὲ ποιεῖ τὴν πατρίδα) Timæi apud Platonem uerba sunt. Eandem sententiam pluribus & grauisimè quidem Mercurius Trismeg. ad Tat. exposuit, quam recitat Stobæus in sermone de dijs.

35. Iouis uerba ex Timæo sic leges, θεοὶ θεῶν ὄν ἐγὼ δημιουργὸς πάντες τὲ ἐργαζομαι δὲ ἐμὸν νόμισμα, ἀλλὰ τὰ ἐμὸν γὰρ θέλοντες. τὸ μὲν οὐδὲ διὰ θεῶν παῶν, λυτῶν. τό γε μὲν κέλων ἀρμολογῆ καὶ ἔχον ὄψαι, λυερ' ἐθέλειν. κελῶν. &c. Locus in Basiliensi editione, pag. 481, paulò infra medium. Nos in translatione pluscula addidimus quàm Athenagoras citarit.

† H.S. 36. De hac lectione ἐμὸν μὴ θέλοντες, an melior sit uulgata, ἐμὸν γὰρ θέλοντες, satis longa est in meis in Ciceronem castigationibus disquisitio. Illam certè non hanc sequutum ipsum fatebitur, quicunq; Me inuito, non autem Nutu meo, in eius interpretatione legit.

42. Aristotelis de Deo sententiam Plutarchus De placitis philosoph. lib. i. cap. 7 (ex quo etiam Eusebius lib. i. cap. 6. De præp. Euangelica repetijt) aliter quàm hīc Athenagoras, & melius exponit.

9. 10. ὡς τῶν γένεσιν) Plutarchus & Eusebius, locis proximè citatis, hanc quoq; Stoicorum definitionem afferunt, & pro γένεσιν habent τῶν γένεσιν, & pro ἐμπροσθεν, ἐμπροσθεν φησὶν. Apparet autem eos Deum uocasse ignem artificiosum, ut à naturali distinguerent: & artificiosi uocabulum actiue usurpare, quòd arte, id est ratione, mensura, pondere & numero, certis omnibus omnia faciat, ut Plato alibi scribit. Cic. 2. de Nat. Zeno igitur naturam ita definit, ut eam dicat esse ignem artificiosum ad gignendum progrediētē uia. Cæset enim artis maximè proprium esse creare & gignere, &c. Et paulo post, Ipsius enim mundi qui omnia complexu suo coeret & continet, natura, non artificiosa solūm, sed planè artifex à Zenone dicitur. Porro Deum esse unum, pro diuersitate autem materiæ & operum eius, nomina uaria sortiri, multis & eleganter Aristot. quoq; differit circa finem lib. De mundo, quem Alexandro dicauit. Spiritus (inquit Tatianus) inest stellis, Angelis, stir-

lis, stirpibus, aquis, hominibus, animalibus: & quavis unus aq̄idem sit, differentias tamen in se habet.

† H.S. 20. *ἵστωρ*] Post hæc uerba in exempl. legitur, *δοκίμοισιν. ἐπεὶ δὲ οἱ πολλοὶ τῶν ἰστωρῶν ἡμῶν, & cetera uerba, quæ habes infra pag. 13. & 14. nimirum omnia quæ sunt à 30. uersu pag. 13. usq̄ ad 14 uersum 6. inclusiue. si quidem ibi has uoces ἐπὶ ἀδελφῶν θξένων proxime præcedunt illæ poeticæ *λοιβὴ τεκνίον τε ἄσπερον ἄσπερον*. Vnde autem acciderit ut bis posita sint in exempl. eadem uerba, sed illic suo loco, at hic omnino alieno: ne suspicari quidem adhuc potui. Memini certè, dum pater meus excuderet Dionysij Halicarnasæi historiarum uolumen, ufos nos exemplari in quo idem acciderat. nisi quòd non bis eadem uerba diuersis in locis posita erant, ut hic: sed eo in loco erant unde prorsus abesse debebant, utpote non solum orationis contextum, sed ipsam etiam historię seriem perturbant in suo uerò loco, qui erat aliquot quaternionibus post, desiderabantur. Qua dere ego alios admonco, ut eos cautiore in uersandis ueteribus libris reddam.*

25. Pro *ὡς*, malim *οἷ* & mox post *σοχασικῶς* distinxerim, non post *ἐπιβαλοῦ*.

26. *συμπάθειαν* hic *ἐνέργειαν* uel *σιωπείαν* interpretor.

29. Lego *ἴστωρ δὲ ὅσον μὴ διωιδεῖται δὲ ποδινῶσαι*. Dicitio quidem ὅσον sæpe uel abūdat, uel potius auget: ut, *ἀμύχανον, ὅσον θαυμαστὸν ὅσον, ὀλίγοι ὅσοι*. Verbum *νόσσαι* simpliciter aliarum rerum cogitationi, *ποδινῶσαι* uerò contemplationi de Deo cōuenit. est enim *τὸ ποδινῶσαι καὶ διαφορῶν τὴ νόσσαι*.

30. Pro *ὄν*, lego *ὡς* uel *οἷ*.

46. *ὅ γὰρ εἰ θεοὶ*] Legendum fortè, *εἰ γὰρ ἢ θεοὶ*.

10. 13. Lego, *καὶ τὸ τὸν νόσσαι*.

23. Lego, *ὅτι ἐπὶ τῶν ἢ ποδὶ ἐπὶ τῶν*.

26. *καὶ ἢ ἐπι*] *καὶ* hic est particula illatiua, ut etiam aliquando Latinis in hypothetico sermone.

29. *ἂν ἐπι τὴν τῶν*] *ἂν* hic interrogat, & est interrogatio negationis loco. Ibidem pro *ἢ* lego *μὴ*.

30. *τὰ τὸ θεῶν*] Intelligo bonitatem, sapientiam & potentiam Dei, quæ infra *ἄπισυμβεβηκότα* Dei nominat, pag. 24. circa medium.

32. Legerim, *καὶ μὴ ἂν δὲ πῶνοῖ, εἰ μὴ πεπνίκε*.

38. Lego, *νόμισω δὲ ἐν ἡμῶν*.

11. 20. Pro *γὰρ*, malim *δέ*.

25. Lego, *ὅς μὴ ὄντ*.

34. Materiam omnem dicit esse subiectā Verbo opifici, *ὄχλας* instar. quod uocabulum

quomodo uel commodè uel honestè satis hoc loco exprimam, uix inueni. neq̄ enim etiam iisdem uocabulis, hoc est rem eadem significantibus, in diuersis linguis honestas eadem est. itaq̄ sententiam potius quàm uocabulum (cuius similem apud alios auctores usum non memini legisse) respexi, quum uerti, materiam rationem habere subiecti quod se formandum præbeat. *ὄχλας γὰρ πῶς ἢ ὄχλας, ἐν ἰσοχίται αὐτῆ ὁ δημιουργός, ὁ ἰστωρ βηκὼς τῆ σφαιρῆ πῶ πῶτος*. ut materia uehiculari instar sit, super quo opifex inuehitur ipse immobilis: (quod si uerum esset, per accidens moueretur, quod falsum est. neq̄ enim per se neq̄ per accidens, qui undiquaq̄ immutabilis est, moueri potest.) sed *ὄχλας* Græcis uehiculum est *ὄχλας* non item. An quòd niam Deus pater est omnium, materia, ueluti mater, quæ in suo ueluti utero concipit omnia, & formas recipit omnes, *ὄχλας* idcirco dicenda est? Timæus de Deo, *Συσθῆσας ἢ τὸ πᾶν, διὰ τὴν ψυχῆς ἰστέλλουσ ὅτις ἄσποισ, ἢ ἡμῶν ἐκείνων πῶς ἐκείνων, καὶ ἐπιβιβάσας ὡς εἰς ὄχλας, τὴν τῶ πῶ τῶς φύσιν ἐδέξασε*.

36. An filius idea dicitur, ut in patre aeterno fuit: *ἐνέργεια* uerò, quòd ab eo ueluti exierit, & in còdito mundo se manifestarit?

37. *κύριος ἐκποίησε*] Epiphanius in Panarijs contra Ariomanitas hereticos agēs, Hebraicalingua, inquit, non sic habet. Vnde & Aquila dicit, Dominus possedit me. Semp̄r autem ij qui liberos generant, dicunt, Possedi uel adeptus sum filium. Hebraica ueritas dicit *יצר* quòd dici potest, tum, exclusit me, tū, possedit me, &c. Athenagoras simpliciter uulgata translatione usus est, non oportunam nactus erat subtiliorem huius loci explicationem.

38. *τὸ ἐνέργειαν ἢ τὸ ἐκφώνησι*. De filio & patre plura leges inferius p. 17, quæ melius ad hunc locum quadrassent.

12. 24. Post *καὶ τὸ ἐκφώνησι*, addo *διδιακόντην*.

† H.S. 25. Lege *ἰστωρ ἡμῶν*. aut adde *οἷ* ante

† H.S. 33. Pro *καὶ τὸν γὰρ τῶν σκαίων*. (*ἀδελφίμονας*.

13. 7. *φάλαγγα καὶ τῶν ἡμῶν*. *αὐτοῦ γὰρ ἐκφώνησι* (*ἡμῶν*). Apud locupletes Aegyptiprum (inquit Herodotus lib. 2.) quum multi conuenerunt, & à coena discessum est, circumfert aliquis in loculo mortuum è ligno factum, sed pictura & opere uerum maximè imitantè, longitudine cubitali omnino, aut bicubitali: ostendensq̄ singulis conuiuarū ait. In hunc intuens, pota & oblectare, talis post mortem futurus. Idem scribit Plutarch. in lib. de Iside & Osiride, *τὸ ἀκνύμενον αὐτῶν*

† H.S. 50. ἔραυδ. ἢ ἐπὶ τῶν] Accipio ἐπὶ λέ-
δῃ pro ἢ τῶν λέων ἢ δῆδῃ, quod Latinè uo-
ce una exprimi non potest.

18. 3. Hesiod. in Theogonia κόπῃον, γύρω, ἢ βε
ἀριων ἐκατόχρηας Celi terreque filios nominat.

† H.S. 10. οὐνεκα ἡσπέδιον ἢ γαν] In exēpl. legi-
tur, οὐνεκα ἡμωρῆσσι, ἢ ἡμῶσσι ἡσπέδιον με-
γαν, &c. Ego ex tribus uerbis id quod uer-
sui accommodatum erat delegi, præfixa ei
quæ deerat particula ἡσπέδιον ἡσπέδιον: nec
dubitans quin illa duo uerba ἡμωρῆσσι &
ἡσπέδιον pro scholio adscripta margini, in
contextum ab imperito librario translata
essent. Sic apud Diogenem Laertium in Em-
pedochis uersu (quem cum alijs citat in eius
uita, pag. 432. Germ.) in eadem uoce est er-
ror, & qui ex eodem fonte manauit. Legi-
tur enim illic πωλδύμαι μετὰ πᾶσι πεπυμμε-
νῶ, ὡς πῶρ ἰομε. quum legi debere πῶρ ἰομε
fatis ostendat metratio. Sed nimirum τῶν
ἡμῶν erat explicatio ἢ τῶν ἡμῶν (Siquidem
πῶρ hîc est ἡμῶν) quæ in locum eius uocabu-
li quod exponebat, irrepit. At in uersu isto
quem citat Athenagoras, πῶρ significat ἡ-
μῶν, nō ἡμῶν. ad eō ut ex duabus illis expli-
cationib. quas dixi, uera sit una, falsa altera.

12. ἐκείνο τῶν, ἐκασὸν γὰρ τῶν τε θεῶν γινώσκων
ὡς πλὴν ἀρχῶν ὅν ἐσθ. Locum hunc corruptum,
ex coniectura sic restituo, ἐκασὸν δὲ τῶν γινώ-
σκων, ὡς πλὴν ἀρχῶν ὅν ἐσθ, φανερῶς ἐκείνο τῶν
σκεπτεῖν, εἰ γὰρ γινώσκων, &c.

17. τί τὸ ὄν ἀεὶ] Locus est in Timæo Platonis,
ubi sic legit, πρῶτον διακρίσει τὰ δὲ τί τὸ ὄν ἢ ἀεὶ,
γινώσκων ἢ ἐκ ἐχρονῶν ἢ τὸ γινώσκων ἢ, ὅμῃ δὲ δὲ πῶρ.

30. ἀλλ' ὅτι κατ' αὐτὸς] Lego τὸ γινώσκων αὐ-
τὸς, & post ἀρχῶν punctum nō to.

36. εἰ ἢ οὐ μὲν ἢ φῆσαι] Prolixissima hæc
periodus, membra magna & parentheses
duas magnas continet: priorem de formis
seu figuris deorum absurdis, alteram de fa-
cinoribus eorum. extenditur autem usque
ad hæc uerba decimi octaui uersus paginæ
sequentis, τί τὸ σεμνόν, &c.

43. Ρέας ἢ Δήμητρος] Pro καὶ lego ἢ. Rheam
quidem & Cererem, eandem esse deam nū
quis tradiderit, ignoro. Hesiodus omnino
discernit, Rheam δὲ Saturno Cererem pepe-
risset canens.

† H.S. Ibidem. καὶ ἐκ τῆς μητρὸς Ρέας καὶ Δῆ-
μητροῦ ἢ Δημητροῦ τῶν αὐτῶν ἐπακρωσίων. Cor-
ruptus locus, qui ex his pag. 32. uerbis
restitui posse mihi uidetur, ἐκ μητρὸς μὲν Ρέ-
ας, θυγατρὸς δὲ Κόρης πεπακρωσίων. Sed &
in sequenti 18. pag. uers. 2, habemus τῆ Α-
θηνῆ τῆ ἀπὸ τῆ Κόρης.

44. τῶν αὐτῶν] Lego τῶν αὐτῶν, sine commate
præcedente.

† H.S. 19. 44. ἀγρῶ ἀερεῖ] Apud Homerum
legitur ἄερα, & legi debet illic, habita ratio-
ne præcedentium & sequentium. solent ta-
men nonnunquam auctores in citandis uer-
sibus, magis sui sermonis ἀκολουθίαν quàm
præcedentia & sequentia poetæ uerba spe-
ctare (quod & in Maximo Tyrio nuper, dū
eum Græcè excuderem, deprehendi) ἄερα
uerborum tempora præsertim immutare.
Fortasse igitur Athenagoras, ut dixerat, ἡ-
μῶν βλέπεται συνζομῶν, ita etiam subiunxe-
rat ἀερεῖ. quod in ἀερεῖ perperam uersum po-
stea fuerit. nam ἡμῶν ἄερα dicere non pote-
rat. Quoniam ne id affirmare a uisum ob-
stat proximè sequens uersus, ἡμῶν ἀπὸ ἐχασθ,
&c. Nisi quis respondeat, saluo metro, tem-
pus itidem hîc non potuisse mutari. Sunt
autem ex 11. 8. hi uersus,

19. 13. De Herculeo nodo lege Erasmus
in Prouerbijs.

21. ἀνδρωπῶς ἐκκριμῶν) Id est homo a-
licuius iudicij, prudens. participium pas-
siuum, nominis significatione actiua, ἐκρί-
νῃ δυνάμει. Valla etiam Latinè discretum
uocat uirum qui personarum qualitates ac
rerum momenta discernit: sed authoris,
qui ita sit usus, testimonium nullius affert.

22. Talem seu deam seu nympham semi-
serpentem, ex Phorcynè & Ceto proгна-
tam Hesiod. in Theog. describit.

31. ἢ κατὰ πόλιμα ἡσπὸς ἢ Διὸς] Addo τῆ μῆτιν.
non enim Phanetem à Ioue deuoratum le-
gimus, sed μῆτιν (apud Hesiodum, Clemen-
tem, Epiphanium, Theophilum Antiochen-
sem episcopum) qua deuorata mox Miner-
uam conceperit. Vide Gyraldū De dijs Syn-
tagmate 11, in Mineruæ historia. Iupiter (inqt
Hesiodus) quum deberet parere Mineruam,
Mētē uxorem suam, deorum atque homi-
nū sapientissimam deuorauit, Cœli Ter-
ræque consilio ne quis alius deorum imperi-
um ei præripere posset, &c. Si cui ua-
cat, Græcorum etiam (Procli & Mosco-
puli) hunc in locum annotata adeat. I-
bidem pro ἀχάρετῶ equidem ἡμῶν ἀχάρε-
τῶ, quod est infatiabilis, idem quod ἀχά-
ρετῶ.

34. τῶν ἀπὸ τῶν ἀκρωσίων] eorum quæ
à materia separantur, hoc est, ex materia
gignuntur: tanquam materia una quadam
& communi cœu massa existente, cuius ue-
luti segmenta quædam sunt res singulæ
quæ generantur, & per generationem ab
ea separan-

ea separantur, superueniente forma: ut foetus iam formatus & perfectus ab utero matris separatur. Sic inira in fine paginæ 21, ἐξ ἧς ἡ ἄλλος ἀσχευθεύσας ἕξο τῶ θεῶ ἢ τῶτων συναισῖς τε καὶ γῆσις.

20. 6. Versus In hac pagina primus apud Homerum Iliad. π, sic habet, Ω μοι ἐγὼν ὅτι μοι Ζαρπηδὼνα, &c. ἐγὼν facili in λέγων mutatum est.

* H. S. ibidem. Αἱ αἰ (λέγων) ὅτι μοι] Aut pro ἐγὼν perperam positū fuit participium hoc λέγων: aut quum scripsisset author, Αἱ αἰ ἐγὼν (λέγων) harum uocum affinitas cur altera omitteretur in causa fuit.

* H. S. 9. ἀδωατῆ] Legendum est ἀδωατῆ, ut in ultimo pag. præcedentis uersu habetur ἀδύραται. debet enim & illud ad ὄταν referri. nam omisis ijs qui per parenthesin interijciuntur uersibus, talis remanebit oratio, ἴτω δὲ ὁ πατήρ αὐτῶν τε θεῶν τε ἀδύραται μὲν τῶν ἄλλων ἀδωατῆ δὲ ἀδύραται τῶ κινδύω δὲ ἀδύραται, τίς ἐκ αὐτῶν &c.

Post uersum decimum nonum huius paginæ, nempe post hæc uerba, αἰ δὲ πλοῦ Αρνα, addiderim, μὴ δὲ Αρνα τῶ τῶ αὐτῶ.

* H. S. 26. καὶ τῶν μοιχείαν] Ξηροφανῆς, inquit Sextus philosophus, δὲ λέγει τὸν τὸν οὐρανὸν καὶ ἡσίοδον, φησὶ,

Γαῖτα θεοῖς ἀνδρικῶν Ομηρός δ' ἡσίοδος τε, Οοσα πῆρ' αὐδράποισιν ὄνειδα καὶ ψόγῳ ἰδῆ, Κλέπτεν μοιχὸν τε, καὶ ἀλλήλους ἀπατῶν. Idem alio loco, οὐρανὸν δὲ καὶ ἡσίοδον, καὶ τῶ τῶν ἡσίοδον Ξηροφάνη, οἱ πλεῖς ἐφ' ἐγχανῶ θεῶν ἀδωατῆ ἐργα, κλέπτεν μοιχὸν τε καὶ ἀλλήλους ἀπατῶν. Κρότῳ μὲν γὰρ ἐφ' ἔ &c. Totum enim locum citarem qui cum hoc Athenagoræ facit, nisi authorem ipsum à me editum iri sperarem.

38. Lego, εἰ γὰρ θεοί, ἔχ' ἀψευδῆ αὐτῶν ἀνδρῶν. 39. ἕξο τῶν θεῶν;] Interrogatio est loco negationis.

* H. S. 2. π. 2 δ' ὄματ'] Hic uersus & proximè sequens sunt primi tragediæ Euripidis quæ inscribitur Alcestis.

* H. S. 14. ΕΛΘΩΝ Δ' ὄν ἄϊων] Ibidem habentur hi, sed inter Rectis inter illos & hos, quinque elijs. Rectius autem hîc legitur Δ' ὄν ἄϊων quàm in uulgatis editionibus Δ' γαῖων.

18. Hyacinth⁹ Amyclæ filius ab Apoline discipulo interfectus est: Vide Onomasti-

20. pro ἔ malim ῥ. (con nostrum.

29. Αἰδωνεύς, id est Pluto, credit⁹ est esse aer, & ἄδης quasi αἰδῆς dicit, id est obscurus & inuisibilis, (& ἄδης κενῆ, Orci galea, inuisibiles reddere putabatur,) quod aer omnis suapte

natura opacus & caliginosus sit, nisi extrinsecus illustret, luno uerò, terra: unde & φερῆσιος epitheton ei attribuitur. ut terra ab Homero Ζείδωρος cognominat, quod fruges & alia omnia ad uitâ dictumq; necessaria producat Stoicis tamen ἤρα aerē significat. Cæterum νῆσις Empedocli aqua est, fortè à uerbo νάω, quod est Fluo: unde & Naides dictæ sunt, & νῆσος, insula. In uersib. Empedoclis, quos lib. primo de anima Aristot. citat, Philoponus νῆσιδα αἰγίλω (liquidum uel humidum splendorem) aquam & aerem interpretatur: quod utraq; hæc elementa & humida & splendida seu pellucida sint. Eustathius in Iliad. 7. νῆσις, inquit, perhibetur etiam dea quædam esse in Sicilia, Σικελικῆς θεός.

Quod autem κρῆνωμα βρότῳ in his uersib. legitur, hinc forsan est, quod de humani corporis constitutione ex elementis Empedocles in eis uerba faciat. βρότῳ enim humanum est. Per κρῆνωμα intelligo κρῆνός, uenas & meatus qui humorem continent.

† H. S. 30. ἴγγ' κρῆνωμα βρότῳ] In exempl. legitur, διακρῆνός τ' ὑδρῶν νομῆ βρότῳ. Quam adè corruptam scripturam dum cernerem, & eundem uersum apud Plutarchum, & Sextum philosophum ac Diogenem Laertiū, legere me meminisse, ἔος adij. Apud hunc igitur inueni hanc lectionem, διακρῆνός ἰκκροῖ ὄμμα βρότῳ, non solum in editione uulgata, sed etiam in ueteri codice Veneto, alio qui satis fideliter descripto, ut ex collatione totius operis deprehēdi: in eo tantum à uulgata editione dissentiebat quod προἰκκροῖ haberet ἀνικροῖ. At uerò apud illos deos eam lectionem reperi quam hîc posui. Huic autem uersui Ζεὺς ἀργῆς &c. præponunt istum, τίοςσρα τῶ πάντων ῥιζώματῶ πρώτου ἀκτε. Vocat autem (inquit Plutarchus) νῆσι καὶ κρῆνωμα βρότῳ, οἰονεῖ ῥ' ἀπὲρμα ἢ ὕδωρ.

29. ὁ ἀήρ] addo ἢ γῆ.

* H. S. 36. ἴνῳ, ὁ ὕδωρ] Sextus philosophus paulo post quàm citauit illos uersus quos modò protuli, interiecta duntaxat Ocelli sententia (nam apud illum mendose, ni fallor, legitur ὁ ἡκελος, pro ὠκελός) adiungit, ἐκ τῶν πάντων ἰσπιδῶν γῆσις οἱ πῆρ' ἢ ἰμπεδοκλέα. οἱ οἷς ἢ γὰρ λέγει τίοςσρα τῶ πάντων ῥιζώματα, ἐκ τίοςσρα ποιῆ τῶν γῆσις ὅταν δὲ πρώτῳ, κῆνός τ' ὀυλόμνον δῆλα τῶν ἀτάλαντων ἀπαύτη, καὶ ὠλίμ μετὰ τοῖσι, ἴσση μῆσις τε πλάτῳ τε ἢ πῆρ' ἀδίδωσι τὰς τῶν ὄντων ἀρχάς, τίοςσρας ἢ τὰς ἕλικας, γῆ, ὕδωρ, αἶρα, πῶρ' ὄνο δὲ τὰς δρασηρίους. ὠλίμ ὁ νέπος. Vnde apparet omiffum esse uersum unū apud nostrū Athenagorā,

Acne quis

16. λόγος) id est fabulas.
 17. πῶς ταῦτα) Fortè ταῦτας.
 18. Post ἀίρηθ, signum interrogationis noto:
 & ἀεπίηοντα, lego in recto plurali.
 19. Lego ἐπικύψαι, ut inferius pag. 26. cir-
 ca medium rectè habetur.
 41. ἕξταλινα μὲν.) Defendi potest, sed malim
 ἕξταλινα μὲν.
 44. διαίρη) Addi potest ἢ θεῶν. Ibidem δια-
 ραῦτον abundare uidetur.
 24. 6. ἢν ἕρανθ) Malim τῶ ἕρανθ, ad orna-
 tum cæli.
 16. φασκόντων) Codex Platonis noster ha-
 bet φασκασα.
 18. πῶς αὐτῶν) Lego, καὶ πῶς τῶν ἑῶν θεῶν.
 20. φάραθ) Aliàs φάραθ.
 25. De accidentibus Dei, uide annotata in
 sequentis paginæ uersum 25.
 26. Lego ἕξταλινα.
 28. πῶς ἢν πάντων βασιλεία πάντα ἐσὶ) par-
 tim necessariò: (quid enim ab eo separatam
 duraret?) partim ministerij causa.
 30. δούτορον δὲ πῶς τὰ δούτορα.) Locus est
 apud Platonem in epistola secunda ad Dio-
 nysium, ubi Græcè sic legitur: περὶ ἢν πάν-
 των βασιλεία πάντ' ἔστι, καὶ ἐκείνου ἕνεκα πάντα,
 καὶ ἐκείνου ἀπορ' ἐπάντων τῶν καλῶν. δούτορον
 δὲ, περὶ τὰ δούτορα: καὶ τρίτον περὶ τὰ τρίτα.
 Hoc est, ut Marsilius Ficinus uertit: Circa om-
 nium regem cuncta sunt: ipsius gratia om-
 nia: ipse pulchrorum omnium causa: cir-
 ca secundum, secunda: tertia, circa ter-
 tium. Nos fortè dilucidius, nisi quòd καλῶν
 exemplaris uitio omiseramus. Videtur au-
 tem Deus aut natura Dei primùm esse & cò-
 siderari circa substantias immortales, Ange-
 los & corpora coelestia, ut Platoni uidetur:
 deinde ex immortalis naturae mistas, ut homi-
 nes animo immortales, corpore morta-
 les: tertio circa reliqua quæ undiquaque
 mortalia sunt. Vel, circa essentias & for-
 mas materiae expertes primùm, deinde cir-
 ca formas à materia inseparabiles, tertio cir-
 ca ipsam materiam. Plato in Timæo de Deo
 mundi conditore sic scribit, καὶ πάλιν ὑπὲρ τῶν
 πρότερον κρητῆρα, ἢν ὅ τῶν ἑπάντες ψυχῶν κεραι-
 νος ἕμισος, τὰ ἢν πρότερον ἀπόλοιπα κατεχέει μί-
 γλον, τῶσπον μὲν πῶς ἢν αὐτῶν, ἀκέραια δ' ἐπέ-
 ηῖται ταῦτα ὡσαύτως, ἀλλὰ δούτορα ἢν τρίτα. Ergo
 Deus, qui & ingenitus & incorruptibilis
 est, unus & ipsa unitas fuerit: deinde genita
 quidem, sed incorruptibilia τὰ δύο dixerim:
 tertio genita simul & corruptibilia, τὰ τρίτα.
 Possem & ex Pythagoræ philosophia ali-
 quid de his numeris depromere, sed prope-

randum est. Hoc tantum addam, Deum etiã
 alio modo primùm esse in seipso, ἢν ἕπερ-
 φησὶ, ἢ ἕπερσιον, ἢ νῶς ἢν ἢν ἢν πῶς ἕπερ-
 φησὶ καὶ κρείττω, ἢν ἢν πῶς ἕπερ φησὶ καὶ ἕπερ-
 φησὶ: tertio ἢν ἕπερ φησὶ: tertio ἢν ἕπερ φησὶ: Immen-
 sa hæc contemplatio est, neq; humanæ opis:
 sed, quæ ad tertium usq; cælum rapiatur,
 mentis.
 36. Malim ἢν.
 41. διωαμίνος) Lego διωαμίνος.
 42. οὐδὲν μέγας ἢν γαμίνος) Vndenam quæso
 didicit retulitq; Plato (inquit Iustinus in Pa-
 rænetico) alato curru Iouem per cælum du-
 ci, quàm à Prophetarum historijs? quibus
 nouit de Cherubinibus ita memoriz manda-
 tum: Et à domo egressa est gloria Domini,
 & ascendit super Cherubin: & susceperunt
 Cherubin alas suas, in quibus erant rotæ.
 48. ἐπέφρω) adde γάρ.
 25. 2. ἢν διωαμίνος) Videntur hæc abundare
 nisi addas ἀνδρῶν πίνω. Locus est ex Timæo.
 Vide suprâ.
 7. πάντα λόγον κεινικῆτας) Loquutio est af-
 finis prouerbio, Omnem lapidem mouere.
 9. εἰ καὶ μὴ) Lego, εἰ μὴ καὶ.
 10. περὶ δὲ τῶν ἑῶν) Clarius legeretur, πε-
 ρὶ δὲ τῶν ἑῶν.
 * H. S. 12 ἡμῶς τε αὐτῶν ἐξ ἡμετέρας ἐξ ἡμετέρας] V-
 bi pro τε repositum fuerit γα (quod mendū
 frequentissimum est) nondum emendatum
 locum habuerimus. Nam ut hæc uerba sig-
 nificent, Meritò non reijceremur, ex præsentis
 ἐξ ἡμετέρας, faciendum fuerit præteritum
 imperfectum ἕξ ἡμετέρας, quod iungatur
 cum αὐτῶν. neq; enim ita loquetur quisquam
 Græci sermonis peritus, ἐγὼ αὐτῶν ἐξ ἡμετέρας
 τῶν ματα, dicere uolens, Ego meritò reijcerer.
 Verùm hoc modo, ἐγὼ αὐτῶν ἐξ ἡμετέρας
 μὲν, uel ἐξ ἡμετέρας μὲν. Sequendo igitur illam
 interpretationem, legendum fuerit, ἕξ ἡμετέρας
 τῶν ματα uel ἐξ ἡμετέρας τῶν ματα. Sed mihi magis pla-
 cet, tempus præsens retinendo, αὐτῶν cum ἐξ ἡ-
 μέρας iungere, ut sit ἀνεκῶς. legendo etiam in
 principio huius periodi, εἰ καὶ οἱ ποιηταί. Se-
 quendo enim illam priorem sententiam, ui-
 detur pendere quodammodo oratio.
 Ibidem. Lego ἡμῶς γα αὐτῶν. nisi malis ἡμῶς γα
 ἀνεκῶς. & ab initio huius periodi, εἰ καὶ οἱ
 ποιηταί, sed sensus eodem recidit.
 16. ἢν μὲν καὶ ἢν διωαμίνος) Quid si sic? τρία
 μὲν ἢν διωαμίνος, ἢν μὲν καὶ δὲ κατ' ὅσιν, ἢν πατέρα,
 &c.
 17. Post πῶς punctum geminum signo.
 Ibidem sensus & constructio uidentur re-
 quirere ut ad ἀπὸ ἑῶν subaudiamus τῶ πῶ-
 Gg

πρός, uel τὸ αὐτὸ: quare uertimus, & (ab eodem) Spiritus, &c. quod moneo, ne quis mecum Græcis illis sentire putet, qui Spiritum à solo Patre procedere asserunt.

25. ὁ ἵψι συμβεβηκὸς circa medium etiam procedentis paginae, τὸ ἀγαθόν, τὸ ὄντως ὄν, &c. ἐπινομβεβηκὸτα (ἡ), θεῶν, hoc est accidentia uel adiuncta Dei, appellauit. hic autem docet accidentia hæc huiusmodi esse ὑπερπερία & inseparabilia sint. In Deum quidem, qui simplicissima purissimaq; & totus undiquaque essentia est (quam obrem & uerè ens, & ensentium appellatur, & in sacris literis, Ego sum qui sum) accidentia non cadunt: sed ueluti accidentia quædam ei attribuit contemplatio nostra, quæ absq; phantasia in hoc ergastulo nihil cogitat, ὥστε καὶ τὰ ἡμερῶν μεριστῶν νοεῖ.

26. Color est accidens corporis necessarium. sine corpore enim aut superficie eius, nec esse nec definiri potest. Separabile tamen accidens dicitur, non quod ipsum sine corpore esse queat: sed contra corpus sine ipso: siue re ipsa: (corpora enim quædam colorem nullum habent, ut aer, aqua) siue cogitatione & definitione. nihil enim ad corporis essentiam facit. Sic bonitas, sapientia, &c. & primò & necessario in Deo insunt, sed tanquam idæ & essentia quædam potius, id est formæ essentialis, ut Platoni uideatur, quàm accidentia. itaq; sine ijs Deus esse non potest, ne sine seipso sit. ipse enim ipsissima bonitas est. Sic fons sine aqua esse non potest: ratione tamen, ab ea distinguitur, quòd aquæ principium sit, non simpliciter aqua: & quòd aqua in eo purissima: & quòd perennet. nec exhauriri possit, ut aliæ in lacunis aquæ: & quòd corpore aut loco minimus, potentia maximus sit. Verùm hæc omnia magis ut intelligentiæ nostræ accommodantur, quàm ut reuera sunt, de Deo dicuntur aut dici possunt. Et pulchrè Timæus apud Socratem, *Ἐὰν ἀφ' αὐτοῦ μὴ ὄντος ἢ ἡσυχίας λόγου πρὸς ἡμᾶς εἰσὶν ἄρα, ἀπ' αὐτῶν καὶ μεμνημένον ὡς ὁ λόγος ἡμᾶς πρὸς οἱ κεῖται φύσιν ἀνθρωπίνην ἐχόμενον ὡς τὸ πᾶσι τῶν ἄνθρωπων ἐπινοεῖται μὴ ὄντος ἀπ' αὐτοῦ μεμνημένον πρὸς ἡμᾶς ἐπινοεῖται ἐπὶ τῶν ἄλλων.*

29. συγκροσμήν] Pulchrum hoc uerbum est, tum raritate (non memini enim apud alios legisse) tum significatione. uideatur autem idem significare quod συνασματοῦ δυνάμει, ut ita dicam, hoc est concorporari, in unam & eandem corporis essentiam redigi (nam χρεὶς χρεὶς corpus est) ut aqua & farina subigendo in unam massam uniu-

tur. Præsens huius participij uideatur συγκροσμήν, inusitatum.

33. πρὸς δὲ σάμνον] Palsiue accipitur: quod rarum est in aoristia medijs. Ibidem pro ὄντος γὰρ, lego καὶ γὰρ, uel ὅτι ὄντος γὰρ.

37. Post πρόνοιαν deest uerbum quod accusatiuum illum regat, ἰστέλλομαι, uel ἀντιλαμβάνομαι, uel ἀποκρίνομαι, uel aliud simile.

Ibidem post τὴν δὲ, adde τῶν.

39. αὐδαίρειτον καὶ τὴν ἀρετὴν] Plerique ueterem Græcorum nimium uidentur tribuere libertati arbitrij: nimirum quòd ex philosophia eam opinionem sibi retinuisent. Augustinus, utpote exercitatus à Pelagianis, multò circumspectius de eo differuit. Dominus in Euangelio dixit, Sine me nihil potestis facere. Et Paulus, Non sumus idonei ex nobis ipsis cogitare bonum, &c.

26.3. Quæ de angelis uirginum amatoribus dicit, cautè legenda sunt. Nam quæ Moses de filijs Dei, id est religiosis hominibus, aut saltem prognatis ex pijs, qui se matrimonio iunxerant cum puellis impijs (unde ὄντως gigantes, prognati sunt) scribit Gen. 6, ipse ad Angelos transfert, qui alicubi in Scripturis filij Dei nuncupantur.

11. Ἰσακκαθησοδῶν] Clarius dixisset Ἰσακκαθησοδῶν ἢ θεῶν uel περὶ θεῶν.

12. τὸν ἀρχόντα ἢ ὕλην] Sic & Christus principem huius mundi uocat.

19. οἱ δαίμονες] Lego οἱ γίγαντες.

25. ἀπὸ οἰκῶν δὲ ἐπιπλέοντας] Lego ἀπὸ οἰκῶν κατὰ πλεονέκτας (uel ἐπιπλέοντας) ἀπὸ θεῶν. τὸς δὲ ὀνυχουῶντας ἀγῶν τὸν ὄντως uideatur abundanter) ἐπιπλέον καὶ δίκαιον. ut hactenus sint uerba Euripidis, deinde author subijciat, ὀνυχουῶντας ἢ κακῶς.

35. Lego, φύσιν πῶν.

38. λόγῳ.

46. ἀγῶνα καὶ φέρειν] Vide prouerbium, Agi & ferri, apud Erasimum.

27.22. ἐγὼ πρὸς] Huc pertinet quod de Nemorensi uel Aricina Diana scribit Gyrardus, cuius sacerdos rex dicebatur. serui de honore decertabant, fugitiui, qui uictimam prior mactasset, alteri quem gladio uicisset, succedebat, &c. Meminit idem Tauricæ Dianæ cui hospites mactabantur: & uirgines etiam Dianæ aliquando mactatas refert. Herodotus libro 2, Gladijs (inquit) frontes concidunt Cares in Aegypto, in festo Isis: & in alijs quibusdam sacris, fustibus se inuicem cædunt.

24. τῶν ἀσραγαλοῖς ἀσραγαλοῖς μάστιγι ἀβ Eustathio nominantur Iliad. ξ & ψ. κατὰ κροτοῦν

fus Hesiodi in ipso poematis non reperio. 17. Post γῆ χρῆσι φανείς, sic lego ex codice Pindari, Ἀνδρῶν ἐκ θανάτου νομίσομαι. ἡδὴ ἐαλωκότα, χρῆσι δὲ ἄρα κρονίωσι φίλας, &c. Locust in Pythijs, Carmine 3, in quem Isfolia Græcaleget cui uacabit.

21. Malim ὃ χρῆσι δεξίωμα, ut alij legunt, locum hunc citantes.

*H. S. 22. ὡς ἄτε] Particula ὡς in exempl. non est. eam, quod necessaria esset, addidi ex alijs authoribus qui eisdem citant uersus. apud quos etiam δεξίωμα legitur, non ἀξίωμα. quod tamen retinui, non quin illam lectionem hac meliorem iudicarem: sed quod hæc non penitus displiceret.

23. οὐ πάειδ' ἀνδρώποισιν, ἢ φίλ' πατέρ. Versus sunt Euripidis, quos & Stobæus recitat in Laude diuitiarum, cum alijs pluribus.

26. τί με] Lego τί δέ, uel τί με δέ.

30. De Ino uel Inone, & Melicerte seu Palæmone lege Onomasticon nostrum, & Eustathium in Odyssæe.

34. ὡς, lego οἱ.

35. De Decerto uel Decertone est quod legas in Onomastico nostro. De Syria dea Luciani libellus extat.

31. Lege δεικνύειν, ut sint duo nomina tiui.

Veribus 5. 6. 7. γαίης τέκνα φέεισσι καὶ ἄραν ἄβραμῆος ἀνδρωποῖ, ἰούνης τε καὶ οὐρανῶ ἕνομαθόντων, οὐνεκα οἱ πῦ φέεισσι ἕσαν μερόπων ἀνδρώποισιν.

12. De Antinoi cultu apud Romanos, & sacris ei lucis, Theophilus etiam & Tatianus mentionem faciunt: & nos, in annotationibus in Tatianum multa diximus, pag. 371. editionis apud nos excusa.

15. κρητὸν αἰεὶ ψύσαι) Versus sunt Callimachi in hymno Iouis, qui hoc die extat. secundus integer erit si addas, ἑσσι γὰρ αἰεὶ. Ad scholiasten Callimachi super his uersibus: & prouerbium in Chiliadibus Erasmi, Cretiza cum Cretenfi. Epimenidis uersiculum diuus Paulus citat, κρητὸν αἰεὶ ψύσαι, καὶ ἀθρηγία, γαστέρον ἀργαί. Sic & Hesiodus in Theogonia, ποιμνίον ἀγροῦ, καὶ ἐλέγχεα, γαστέρον οἶον, Musis sic alloquentibus pastores.

22. ὁ γρηνητός) Lege, ὁ ἀγρηνητός, uel ὁ μὴ γρηνητός.

26. Lege οἱ ἔρωτον.

29. ὑπὸ τῷ σεμότορον ποδὶ αὐτῶν) Simili argumentum usus est superius à sacerdotibus Aegypti, qui & ipsi deos mortales faciunt.

33. νομίζω) Melius νομίζωιν πο.

† H. S. 32. 9. ἑμέσ μὲν οὐ) Puto legendum ἑμῶν, ut sit ὃ οἶδα ἀκλελογηῖσθαι ἑμῶν ἑμῶν. id est πῶς ἑμέσ. nam si post ἑμῶν, futurum νομίσειτε aut aliquod huiusmodi ponamus, palam pronomine composito pro simplici abutemur, dicitur enim ὃ οἶδα ἀκλελογηῖσθαι ἑμῶν, at ὃ οἶδα ἀκλελογηῖσθαι ἐμῶν. Quamquam miror cur non potius dixerit Athenagoras, ὃ οἶδα ἀκλελογηῖσθαι, quam ὃ οἶδα ἀκλελογηῖσθαι ἑμῶν. est enim illud genus loquendi elegantius quam hoc.

10. Post ἑμῶν uidetur deesse uerbum νομίσειτε, aut simile, sequente commate, & mox legendum, σωίσειτε πάντας παρφρονουῶ τῶν. ἑς γὰρ ὁ βίος. &c.

13. Lego ἕκαστος.

22. Lego, καὶ τῷ τῶν.

25. μετὰ θεῶ καὶ σὺν θεῶ) An pleonasmus hic est, an μετὰ θεῶ simpliciter apud Deum significat? σὺν θεῶ uerò, Deo adiuuante? an σὺν præposito maiorem coniunctionem & ueluti unionem quam μετὰ insinuat?

27. Pro ἢ lego ἢ.

41. καὶ γὰρ ὄντῃ θυγατρὶ) Alij non cum filia Thyesten, sed cum fratris uxore concubuisse dicunt. Vide Onomasticon nostrum. Quæ ibidem sequuntur, βασιλεὺς ἐδίλων καὶ οὐσίης ἐκδικηθῆσαι, nescio quomodo commodè reddam.

46. Pro ἢ lego ἢ.

33. 5. δεσπόται.

7. αὐτοὺς καὶ τοὺς πέλαι) Pro καὶ lego πρὸς.

14. ἡμῶν λέγοντες τῷ λόγου) Hæc citatio uidetur tantum sacræ scripturæ aut ipsius Filij Dei uerbis conuenire: quis autem horum uerborum sit author, iam non inuenio.

24. ἀμητ) proparoxyt. messem interpretantur, hoc est ipsas fruges: oxytonum uerò tempus mesis.

33. Lege, ὁ γὰρ γῆ μελέτη.

35. ὁ γὰρ δὲ τῶν) Atqui coniugium institutum est, teste Paulo, non modo ad procreandos liberos, sed etiam ad uitandam scortationem. Idem fatuus esse docet matrimonium contrahere quam uri. E. uetustas concubitum cum uxore legitima (siue secunda siue tertia) castitatem appellauit. Fieri potest ut ab Encratitis uel Tatiano, qui & ipse doctrinam suam sub Antonino philosopho sparfit, hæc inserta sint.

* H. S. 30. τῆς ἀκαλύπτως malim aduerbialiter. ut dicitur ἀτῆς ἀκαλύπτως, pro Palam, Manifestè.

40. πῶν χεῖρα τῷ θεῷ) Hoc est πῶν πλοσῶν ἢ κτίσῶν

ἢ κτίσιν θεῶ. sequente pagina, χεῖρα καὶ γνώ-
μην θεῶ nominat.

42.1. Pro ἴ fortè legendum καὶ. Rara qui
dem est hæc loquutio, λέγει τι πρὸς ἑ, pro ἀπό
ἡσ.

45. ἢ πέρην τῶν σάφρονα] Subaudi, mo-
net uel arguit. Speciem habet prouerbij
quæ est Sus Mineruam. Vfus eius esse po-
terit, ubicunq; improbi homines bonos ex
suo animo suisque moribus metiuntur, aut
immerentes uituperant. Erasmus in suis Chi-
liadibus non obseruauit.

*H. S. 34.3. ἀσφραγισθεὶς ἢ ἀσφραγιστῆς) Alludit ad
D. Pauli locum.

5. ἀπιμοῦτῶν) Ab ἀπιμόω, sed receptius
est ἀπιμῶω.

7. ἔρι) Lego ἔριζα.

11. οἱ δίκλω ἰχθύων ζῶντων) Alludit ad uer-
sus Hesiodi lib. 1. Operum, ἰχθύσι μὲν καὶ θη-
σί καὶ οἰωνοῖς πετελινοῖς. Ἐδδαμ ἀλλήλους (νόμου ἑ-
σίμ) ἐπεισὶ οὐ δίκαι ἔστιν ἐπὶ αὐτοῖς.

17. Pro αὐτοὺς fortè ἄλλους reponendum.

25. ἴδοντες) Addo ἴδοντες

33. Malim, τίς ἐχέω πῶς ἀποδοῦναι τὰς δὲ
ἴπλων, &c.

†H. S. Ibidem. τίς ἐχέω τῶν πῶς ἀποδοῦναι) Idem
ualet τῶν πῶς ἀποδοῦναι, ac τῶν ἀποδοῦναι πῶς.
Sive autem dicas τῶν μοι δὲ πῶς ἀποδοῦναι, si-
ue τῶν ἀποδοῦναι πῶς (ut dicitur τῶν δὲ τῶν ἀ-
δυνατῶν) perinde est. Aut igitur mutanda
non est hæc lectio, τίς ἐχέω, Aut, si mutetur,
hæc loquendi per genitiuum forma retinen-
da est.

35.24. ἴ) Lego ῥι, præcedente commate,

ut sit una periodus usque ad ἐκ δὲ τῶν νοστινῶν.
ubi sic lego, ἐκ δὲ τῶν νοστινῶν οὐδὲν καλῶς, ἢ
ἄρτι παύσασθαι καὶ τῶν πλάτωνα. De Platonis
sententia lege Eusebium De prepar. Euang.
11. 18. Quod si atomi rerum principia sunt,
ueluti incorporea, ποτὶ καὶ λόγῳ θεωρητὰ μό-
νον, & horum dissipatione interire mundus,
& rursus coagmentatione nouus exoriri
potest, cur non singulorum etiam corpōra
noua oriri & resurgere possent? Quod si
etiam alia statuuntur principia, homœome-
riæ, elementa quatuor, si mundus poterit
nouus ex eis coalescere, eadem & de singu-
lis corporibus fuerit ratio, aut ut nihil tale
circa mundum eueniat, poterunt tamen sin-
gula ex quibus constituta sunt initio, in ea-
demq; resoluta, denuo ex ijsdem principijs
renasci. Plato mihi uidetur (inquit Iustinus)
etiam de resurrectione sententiam, à Genti-
bus minimè creditam, à Prophetis didicif-
se. in eo enim quod affirmauit animam u-
nà cum corpore iudicari, nihil aliud infi-
nuauit, quàm si sententiæ de resurrectione
astipularetur.

41. Lego ἴπλεχθητα.

42. καὶ redundat.

Ibidem. πάντων ἰπλεχθητῶν γιννομένων) Po-
terat & ἰπλεχθητῶν legi, hoc sensu, ut omnes
homines uobis subiciantur, uel omnes ho-
stes uestri in potestatem uestram ueniant, ἐ-
πιχειροῦν quidem uel ἐπιχειροῦν, mercedem, præ-
mium & manupretium significat.

43. Lego ἡμῶν per u.

Gg 3

FINIS.